

ZDIEĽANÉ HOSPODÁRSTVO – OTVORENÉ PROBLÉMY A DISKUSIA (NAJMÄ S PRIHLIADNUTÍM NA OBCHODNOPRÁVNE A DAŇOVOPRÁVNE SÚVISLOSTI)¹

COLLABORATIVE ECONOMY – OPEN PROBLEMS AND DISCUSSION (WITH REGARD TO COMMERCIAL AND TAX ISSUES)

Regina Hučková, František Bonk, Laura Rózenfeldová

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

ABSTRAKT

Kolaboratívna ekonomika prinášajúca vznik nových obchodných modelov v rôznych sektoroch ekonomiky prináša nové impulzy pre rozvoj a inovácie v týchto pôvodne tradičných a takmer nemenných oblastiach. Odhaduje sa, že príjmy vytvorené pôsobením kolaboratívnych platform v Európe dosiahli v roku 2015 takmer 4 miliardy Eur a sprostredkovali transakcie vo výške až 28 miliárd Eur. Napriek nespornosti výhod, ktoré kolaboratívna ekonomika prináša, je potrebné reagovať aj na problémy z nej vyplývajúce. Cieľom tohto príspevku je poukávanie na hlavné problematické oblasti, ktoré možno vo vzťahu k pôsobeniu kolaboratívnej ekonomiky identifikovať, a bližšia analýza dvoch z nich – z hľadiska obchodnoprávneho preskúmaním možnej aplikácie podmienok ustanovených pre prístup k trhu a z hľadiska daňovo-právneho vo vzťahu k problematickému zdaňovaniu.

ABSTRACT

Collaborative economy, that creates new business models in different sectors of the economy, produces new impulses for the development and innovations in the traditional areas. It is estimated that the gross revenue created by collaborative platforms in Europe reached almost 4 billion Euro in 2015 and that transactions facilitated by these platforms amounted up to 28 billion Euro in the same year. Despite of the benefits of the collaborative economy, it is necessary to respond to issues resulting from it. The aim of this paper is to refer to the essential problematic areas that can be identified in relation to the collaborative economy and to analyse two of them – from the business perspective with regard to the possible application of market access requirements and from the tax law perspective in relation to the tax collection.

I. ÚVOD

Podnikanie ako činnosť zameraná na uspokojovanie najmä osobných potrieb je neodmysliteľnou súčasťou fungovania spoločnosti a hybnou silou ekonomiky. V priebehu vývoja prešlo podnikanie zásadnými zmenami a na realizáciu obchodných aktivít mali vplyv

¹ Článok vznikol v rámci riešenia grantových úloh APVV-14-0598 Elektronizácia v podnikaní s akcentom na právne a technické aspekty a APVV-16-0160 Daňové úniky a vyhýbanie sa daňovým povinnostiam (motivačné faktory, vznik a eliminácia).

rôzne spoločensko-ekonomické faktory a javy. Medzi najvýznamnejšie medzníky ovplyvňujúce obchodný styk patril nepochybne objav univerzálneho platidla a meradla hodnoty iných tovarov, teda peňazí.

Nové dimenzie v obchodovaní a akceleráciu obchodných aktivít so sebou prináša rozvoj nových technológií a špecificky rozvoj počítačovej techniky.² Nepochybne práve objav počítačovej techniky a umožnenie realizácie obchodných aktivít na diaľku spôsobil vo sfére obchodovania výrazné „zemetrasenie“. K významu počítačovej techniky pre sféru obchodovania treba v súčasnom období pripočítať aj enormný potenciál virtuálneho prostredia pre obchodovanie, t.j. internetovej siete. Elektronická sieť, bez ktorej si v súčasnosti nevieme už predstaviť svoje každodenné fungovanie, bola pôvodne využívaná pre vzdelávacie účely na univerzitnej pôde. Následná etapa vo vývoji tejto formy komunikácie je poznačená masovou expanziou jednak do verejnej správy a v neposlednom rade aj do jednotlivých domácností.³

Internet na Slovensku oslávil nedávno svoje 25.narodeniny.⁴ Za štvrtstoročie prešlo využívanie internetu míľovými krokmi od základných sieťových liniek a vytvorenia sieťových uzlov medzi krajskými mestami až po súčasné rozsiahle využívanie internetovej siete v rôznorodých smeroch.

Význam informačných technológií a internetu v našich podmienkach mapuje správa „*Online šanca pre Slovensko*“ s podtitulom „*Ako internet mení slovenskú ekonomiku*“⁵, pričom ako vyplýva z tejto správy veľkosť internetovej ekonomiky dosahuje 3,3% HDP, čo v roku 2011 (za toto obdobie bola správa spracovaná) predstavovalo hodnotu na úrovni 2,3 miliárd Euro. Okrem priameho vplyvu na HDP prináša internetová ekonomika rôzne ekonomické výhody, ako napríklad tvorbu nových pracovných miest, príležitosti k rastu pre lokálne spoločnosti a prístup k bezplatnému online obsahu pre používateľov internetu.

Novšie štatistiky však poukazujú na to, že potenciál informačných technológií a internetu v tuzemských podmienkach nie je využitý dostatočne a v tomto smere nás predbiehajú všetky susediace krajiny. Podľa Networked Readiness Index⁶ – indexu pripravenosti na súčasné informačné technológie Slovenská republika⁷ v roku 2011 obsadila spomedzi krajín V4⁸ posledné miesto, v roku 2016, kedy bolo zverejnené posledné hodnotenie, sa Slovensko posunulo pred Maďarsko na 47.miesto v celkovom hodnotení.⁹

V súvislosti s vyššie naznačeným vývojom sa aj v rámci podnikania menia pomery, postupne sa dostávajú do popredia nové obchodné modely, ktoré sú dôsledkom vývoja v oblasti využívania informačných technológií. Vývoj v oblasti informačných technológií, ktorý niekedy pripomína rýchlousť zo známej detskej rozprávky pri obutí 7-míľových číziem, je nepochybne nezvratný a zasahuje v súčasnosti všetky oblasti spoločensko-ekonomických

² SUCHOŽA, J. in SUCHOŽA, J., HUSÁR, J. et al., Obchodné právo. Bratislava, Iura Edition, 2009, s. 11 a nasl.

³ SMEJKAL, V. et al., Právo informačných a komunikačných systémů. 1. vydanie, 2001. Praha, C.H.Beck, ISBN 80-7179-552-6.

⁴ O histórii internetu na Slovensku pozri články: <http://tech.sme.sk/c/2440973/internet-sa-na-slovensku-pouziva-uz-13-rokov.html>, citované: 14.5.2018; <http://aktualne.atlas.sk/internet-na-slovensku-ma-15-rokov/dnes/zaujímavosti/>, citované: 15.5.2018, <http://tech.sme.sk/c/20198009/internet-je-tu-uz-25-rokov-pomaha-zabava-ale-aj-tresta.html>, citované 14.5.2018.

⁵ Správa je dostupná: http://www.onlinesanca.sk/pdf/BCG_Slovakia_Online_Slovak_Sep_2012.pdf.

⁶ Rozhodujúcimi faktormi hodnotenia sú právne prostredie a pripravenosť na aplikáciu informačných technológií, využívanie a dopady informačných technológií na ekonomiku a spoločnosť.

⁷ Podrobná analýza NRI pre SR: <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2016/economies/#economy=SVK>, citované: 29.5.2018.

⁸ Česká republika obsadila 36.miesto, Poľsko 42. miesto a Maďarsko 50.miesto.

⁹ Pozri: <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2016/networked-readiness-index/>, citované: 29.5.2018.

vzťahov, podnikateľské aktivity nevynímajúc, resp. pri podnikaní sa výtobytky vedy a techniky zvlášť významne uplatňujú.

V ostatných rokoch prešla významom zdieľaná ekonomika z vedľajšej koľaje do hlavného prúdu.¹⁰ Podľa Oznámenia Európskej komisie realizovaného v roku 2015 bolo kolaboratívne hospodárstvo hodnotené ako malé, ale zaznamenávajúce rapidný rast a v niektorých sektoroch získavajúce významné trhové podiely. Toto tvrdenie nepochybne potvrdzuje súčasný trend a relatívne výrazné turbulentné aktivity a javy v súvislosti s využívaním zdieľaných platforiem. Máme na mysli predovšetkým opatrenia niektorých štátov v súvislosti s prevádzkovaním niektorých zdieľaných platforiem¹¹ a rozhodnutia najvyšších súdnych autorít EU z tejto oblasti¹².

Článok neaspiruje na vyčerpávajúce načrtnutie všetkých problematických sfér právnej regulácie súvisiacich s analyzovanou témou. Pred nami sa problematikou v tuzemskej odbornej spisbe zaoberali ďalší autori a bolo publikovaných niekoľko štúdií parciálne venovaných tejto téme.¹³ Cieľom tohto článku je analyzovať parciálne témy, ktorým bola doposiaľ venovaná menej výrazná pozornosť. Zámerom autorov je najmä otvoriť vedeckú diskusiu, na ktorú plánujú nadviazať i ďalšími svojimi výstupmi.

II. KOLABORATÍVNA EKONOMIKA

Rozvoj kolaboratívnej, resp. zdieľanej ekonomiky, zapríčinený najmä možnosťou využitia nových technológií, viedol k vzniku nových obchodných modelov, v rámci ktorých sú jednotlivé aktivity sprostredkované tzv. kolaboratívnymi platformami vytvárajúcimi otvorený trh pre dočasné užívanie tovaru alebo služieb. V rámci kolaboratívnej ekonomiky možno rozlišovať tri kategórie subjektov:

- a) *poskytovatelia služieb*, ktorí zdieľajú aktíva, zdroje, čas a/alebo schopnosti, a to buď ako súkromné fyzické osoby ponúkajúce služby na príležitostnej báze (tzv. „peers“), alebo ako profesionálni poskytovatelia služieb konajúci pri výkone svojho povolania,
- b) *užívatelia* uvedených služieb, a
- c) *sprostredkovatelia* (tzv. *intermediaries*), ktorých činnosť spočíva v spojení poskytovateľov služieb s ich užívateľmi, a to prostredníctvom online platformy, ako aj v sprostredkovaní transakcií medzi nimi. Je súčasne potrebné uviesť, že pri takýchto transakciách spravidla nedochádza k zmene vlastníctva a môžu byť uskutočnené za účelom/bez dosiahnutia zisku.

Okrem vyššie uvedených subjektov sa rozlišuje aj ďalšia kategória subjektov podieľajúcich sa na kolaboratívnej ekonomike, a to poskytovaním podporných služieb nadväzujúcich na hlavný predmet transakcie (napr. poskytovanie upratovacej služby v krátkodobu prenajatých nehnuteľnostiach prostredníctvom portálu Airbnb).

¹⁰ MUNKOE, M.M., Regulating the European Sharing Economy: State of Play and Challenges. In: Intereconomics. Review of European Economic Policy. Roč. 52, 2017, č. 1, s. 38-44.

¹¹ Bližšie napr: <https://www.forbes.sk/zakaz-uberu-londyne-ukazuje-problem-startupy-europe/#>; <https://www.reuters.com/article/us-uber-hungary-exit-idUSKCN0ZT0RS>; <https://www.cnet.com/news/uber-banned-from-operating-in-italy/>;

¹² Rozhodnutie Súdneho dvora EU vo veci C-434/15 Asociación Profesional Elite Taxi v Uber Systems Spain SL

¹³ Pozri: JURČOVÁ, M., NOVOTNÁ, M., Zodpovednosť prevádzkovateľa kolaboratívnej platformy vo svetle diskusného návrhu smernice o online sprostredkovateľských platformách. In: Suchoža-Husár-Hučková (eds.), Právo-obchod-ekonomika VII., UPJŠ, Košice, 2017, s. 211 a nasl.; MITTERPACHOVÁ, J., Zdieľaná ekonomika – nové výzvy súkromno-právnej zodpovednosti? In: Suchoža-Husár-Hučková (eds.), Právo-obchod-ekonomika VII., UPJŠ, Košice, 2017, s. 253 a nasl.; BARANCOVÁ, H., Pracovné právo v digitálnej dobe a rozvoj kolaboratívnej ekonomiky. In: Justičná revue, 69, 2017, č. 10, s. 1138 a nasl.

K významu digitalizácie právnych vzťahov pozri aj: BARINKOVÁ, M., ŽUĽOVÁ, J., Elektronizácia pracoviska s akcentom na ochranu práva zamestnanca a zamestnávateľa. In: Suchoža-Husár-Hučková (eds.), Právo-obchod-ekonomika VI., UPJŠ, Košice, 2017, s. 35 a nasl.; TREŠČÁKOVÁ, D., Uzatváranie zmlúv v 21. storočí – nové pohľady a výzvy. In: Právo-obchod, ekonomika II. Praha, Leges, 2012, s. 231-241.

Uvedené chápanie kolaboratívnej ekonomiky a kategórií subjektov, ktoré sa na nej podieľajú, vychádza z *Európskej agendy pre kolaboratívnu ekonomiku*¹⁴ (ďalej len „Agenda“) ako aj z podpornej analýzy na ňu nadväzujúcej¹⁵, ktoré boli vypracované Komisiou, ktorá sa začala touto problematikou bližšie zaoberať v dôsledku potreby reagovať na otázky a nejasnosti z nej vyplývajúce. Ako *hlavné výzvy kolaboratívnej ekonomiky* Komisia uvádza najmä neprispôsobivosť a rigidnosť existujúcej právnej úpravy na národnej úrovni vo vzťahu k novovytváraným obchodným modelom kolaboratívnej ekonomiky, ako aj právna neistota jednotlivých subjektov vo vzťahu k ich vzájomným právam a povinnostiam.¹⁶

Za *prínos pôsobenia kolaboratívnej ekonomiky* sa považuje najmä zvýšenie efektívnosti, transparentnosti a súťaže v rámci trhu, čo je zapríčinené pôsobením sprostredkovateľov – kolaboratívnych platform, ktoré dokážu prilákať širšiu zákaznícku základňu (najmä z okruhu spotrebiteľov), ako aj v dôsledku technologického aspektu, ktorý umožňuje efektívne spojenie poskytovateľov služieb s ich užívateľmi a odstránenie existujúcich informačných asymetrií. Pôsobenie kolaboratívnych platform je súčasne hnacím motorom digitalizácie v jednotlivých priemyselných odvetviach. Kolaboratívne platformy pôsobia najmä v oblasti poskytovania dočasného ubytovania (Airbnb), dopravy (Uber, BlaBlaCar, Taxify), spoločného financovania projektov a pod.

Napriek výhodám, ktoré pôsobenie kolaboratívnych platform prináša, Komisia zadefinovala viaceré konkrétne problematické oblasti, ktorým sa je potrebné bližšie venovať, a to:

1. prípustnosť určenia podmienok pre prístup k trhu,
2. zodpovednostný režim,
3. ochrana spotrebiteľov,
4. postavenie zamestnancov v kolaboratívnej ekonomike
5. a problémy zdaňovania.

Vzhľadom na rozsah tohto príspevku sme sa rozhodli bližšie venovať dvom z vyššie uvedených problematických oblastí, a to z hľadiska obchodnoprávneho podmienkam pre prístup k trhu, a z hľadiska daňovo-právneho otázkam zdaňovania.

III. OBCHODNOPRÁVNE ASPEKTY KOLABORATÍVNEJ EKONOMIKY

Podmienky pre prístup na trh môžu byť v jednotlivých členských štátoch koncipované odlišne, avšak vždy musia prihliadať na príslušné zásady ustanovené právom Európskej únie. Vzhľadom na skutočnosť, že nové formy obchodných modelov kolaboratívnej ekonomiky prenikajú aj na trhy doposiaľ ovládané „tradičnými“ poskytovateľmi služieb, vyvstáva otázka, *do akej miery možno podriaďovať poskytovateľov služieb a sprostredkovateľov (kolaboratívne platformy) existujúcim podmienkam ustanoveným pre reguláciu prístupu na trh*, ako sú napr. udeľovanie povolení na podnikanie, minimálne požiadavky na kvalitu a pod. Táto otázka bude bližšie preskúmaná v ďalšom texte vo vzťahu k jednotlivým subjektom pôsobiacim v rámci kolaboratívnej ekonomiky, s prihliadnutím najmä na pôsobenie kolaboratívnych

¹⁴ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov. Európska agenda pre kolaboratívnu ekonomiku. *COM(2016) 356 final*.

¹⁵ Pracovný dokument Komisie. Podporná analýza k Oznámeniu Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov. Európska agenda pre kolaboratívnu ekonomiku. *SWD(2016) 184 final*.

¹⁶ Z prieskumu uskutočneného na podnet Komisie (Flash Eurobarometer survey, TNS Political & Social Network) boli ako najzávažnejšie problémy identifikované: a) nevedomosť o subjekte zodpovednom pri vzniku problémov (41%), b) absencia dôvery vo vzťahu k transakciám uskutočňovaným cez internet (28%), c) absencia dôvery vo vzťahu k poskytovateľovi služby/predajcovi (27%).

platforiem. Nadväzne budú bližšie preskúmané najnovšie rozhodnutia Súdneho dvora, predmetom ktorých je preskúmanie služieb poskytovaných spoločnosťou Uber.

1. Profesionálni poskytovatelia služieb

Z hľadiska práva Európskej únie má pre pôsobenie profesionálnych poskytovateľov služieb v rámci kolaboratívnej ekonomiky význam najmä čl. 49 Zmluvy o fungovaní Európskej Únie (ďalej len „ZFEÚ“) ustanovujúci *zákaz obmedzenia slobody usadiť sa*, ako aj čl. 56 ZFEÚ *zakazujúci obmedzenie slobody poskytovať služby*. Na uvedené nadväzujú ustanovenia smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/123/ES z 12. decembra 2006 o službách na vnútornom trhu¹⁷ (ďalej len „Smernica“), ktorá bližšie špecifikuje podmienky uplatňovania týchto zákazov.

Vo vzťahu k slobode poskytovateľov služieb usadiť sa čl. 9 Smernice ustanovuje zákaz podmieňovania prístupu k činnosti v oblasti služieb alebo jej vykonávanie systémom udeľovania povolení, ktoré nespĺňajú *zásady nediskriminácie, opodstatnenosti verejným záujmom a nemožnosťou dosiahnuť sledovaný cieľ menej reštriktívnymi opatreniami*. Nadväzne vo vzťahu k právu poskytovateľov poskytovať služby v inom členskom štáte, než v akom sú usadení, čl. 16 (1) Smernice obdobne ustanovuje zákaz podmieňovania prístupu k činnosti v oblasti služieb a jej vykonávanie splnením požiadaviek, ktoré nedodržiavajú *zásady nediskriminácie, nevyhnutnosti a proporcionality*.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že obmedzovanie prístupu profesionálnych poskytovateľov služieb k trhu ustanovením povinnosti získať príslušné povolenia alebo splnením ďalších požiadaviek, nie je právom Európskej únie principiálne vylúčené, no akékoľvek opatrenia prijaté za týmto účelom zo strany jednotlivých členských štátov musia byť v súlade s vyššie uvedenými zásadami.

Komisia apeluje v tejto súvislosti na členské štáty, aby pri prijímaní príslušných opatrení *prihliadali aj na charakter poskytovanej služby a prispôbili svoju úpravu povahy regulovaných odvetví* (tzv. *sector-specific approach*), tzn. aby prihliadali na odlišnosti vyplývajúce z charakteru regulovaných činností.

2. Neprofesionálni poskytovatelia služieb (tzv. *peers*)

Pri posudzovaní možnosti aplikácie existujúcich podmienok pre prístup k trhu je potrebné odlišiť profesionálnych od neprofesionálnych poskytovateľov služieb. Dôvodom pre uvedené je skutočnosť, že na neprofesionálnych poskytovateľov služieb nebudú kladené rovnako prísne požiadavky a povinnosti, aké možno požadovať od profesionálnych poskytovateľov služieb. Právo Európskej únie nedefinuje kritériá pre takéto rozlíšenie, avšak možno ich nájsť v jednotlivých členských štátoch prispôbené konkrétnym obchodným modelom. Jedno z takýchto rozlíšení je založené na *cieľi sledovanom poskytovaním služby*, podľa ktorého služby poskytované za odplatu poskytujú profesionálni poskytovatelia služieb, kým pri neprofesionáloch je cieľom získať kompenzáciu za náklady, ktoré im poskytnutím služby vznikli (napr. cena za palivo spotrebované pri preprave osoby). Ďalším spôsobom odlišenia týchto subjektov používaným vo viacerých členských štátoch je *ustanovenie rôznych limitov* (tzv. *thresholds*), napr. podľa výšky dosiahnutej odplaty alebo podľa pravidelnosti poskytovania služby. Takéto kritériá možno použiť napr. v oblasti ubytovania ustanovením maximálneho počtu dní za rok, počas ktorých možno dočasne prenajať nehnuteľnosť, a to za účelom zabezpečenia dostatočného počtu nehnuteľností dostupných na dlhodobý prenájom na

¹⁷ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/123/ES z 12. decembra 2006 o službách na vnútornom trhu, *OJ L 376, 27.12.2006, p. 36-68*.

trhu. Obdobne v sektore dopravy možno určiť minimálny ročný zisk, pred dosiahnutím ktorého nebudú poskytovatelia služieb povinní splniť osobitné požiadavky na získanie povolenia na takúto činnosť. Výhodou takýchto limitov je možnosť reagovať na potreby konkrétneho odvetvia a umožniť aj neprofesionálnym poskytovateľom služieb participáciu v rámci kolaboratívnej ekonomiky.

3. Kolaboratívne platformy

V prípade kolaboratívnych platform závisí rozhodnutie o možnej aplikácii relevantných požiadaviek na prístup k trhu od povahy služieb, ktoré platformy poskytujú. Komisia v Agende rozlišuje služby poskytované platformami na služby informačnej spoločnosti, základné služby a doplnkové služby.

Službami informačnej spoločnosti sa rozumie „každá služba, ktorá sa bežne poskytuje za odmenu, na diaľku, elektronickým spôsobom a na základe individuálnej žiadosti prijemcu služieb“¹⁸. Podstatou týchto služieb je sprostredkovanie interakcie medzi poskytovateľmi služieb a užívateľmi, pričom táto činnosť má výlučne technickú, automatickú a pasívnu povahu, ktorá je následne aj podmienkou možnosti aplikácie výnimiek zo zodpovednosti platform (tzv. režim bezpečného prístavu). V prípade, ak príslušná platforma poskytuje výlučne služby informačnej spoločnosti, neprichádza do úvahy podmienenie jej aktivít splnením relevantných požiadaviek na prístup k trhu.

Základné služby¹⁹ predstavujú služby, ktoré sú predmetom samotnej transakcie a ktoré podliehajú úprave podmienok prístupu na trh. Komisia v Agende priznáva, že to, či určitá platforma poskytuje základné služby, je potrebné posúdiť pri každej jednotlivej platforme osobitne, podľa okolností konkrétneho prípadu, za posúdenia určitých vecných a právnych kritérií. Cieľom takého posúdenia je *určenie úrovne kontroly a vplyvu vykonávaného platformou nad samotným poskytovateľom služby*. Príkladmo sú uvádzané kritéria posúdenia ako *cena* (či platforma určuje konečnú sumu uhrádzanú užívateľom za poskytnutie služby), *iné kľúčové zmluvné podmienky* (či platforma definuje zmluvný vzťah medzi poskytovateľom a užívateľom služby), *vlastníctvo hlavných aktív*, *určenie subjektu znášajúceho vzniknuté náklady a riziká spojené s poskytovaním služby*, *existencia zamestnaneckého vzťahu medzi platformou a poskytovateľom služby*, atď.

Doplnkové, pomocné služby²⁰ nadväzujú na základné služby, napr. sprostredkovanie platby, poistenie, služby poskytované po predaji (ohodnotenie poskytnutej služby) a pod.

4. Povaha služieb poskytovaných spoločnosťou Uber

Jedným z najvýznamnejších odvetví, v ktorom pôsobia kolaboratívne platformy, je odvetvie dopravy. Pôsobenie kolaboratívnych platform v tejto oblasti spočíva v sprostredkovaní prepravných služieb medzi poskytovateľmi služieb (najmä neprofesionálnymi vodičmi) a ich užívateľmi, a to či už v rámci určitého mesta (Uber, Taxify) alebo na dlhšie trasy (BlaBlaCar). Právne poriadky jednotlivých členských štátov však často neobsahujú osobitnú právnu úpravu poskytovania prepravných služieb sprostredkovaných platformami, a preto sa riešenia problematických otázok hľadajú spravidla v existujúcej vnútroštátnej úprave cestnej dopravy, čo má často za následok zákaz poskytovania prepravných služieb týmto spôsobom z rôznych dôvodov, napr. pre údajné nekalosúťažné

¹⁸ Článok 1, ods. 1 písm. b) Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/1535 z 9. septembra 2015, ktorou sa ustanovuje postup pri poskytovaní informácií v oblasti technických predpisov a pravidiel vzťahujúcich sa na služby informačnej spoločnosti. *OJ L 241, 17.9.2015, p. 1-15.*

¹⁹ Voľný preklad termínu „underlying services“ používaného v Agende.

²⁰ Voľný preklad termínu „ancillary services“ používaného v Agende.

konanie, pre nesplnenie predpísaných požiadaviek na poskytovanie uvedených služieb (získanie príslušného oprávnenia, súlad s predpísanými technickými požiadavkami a pod.). Príkladmo možno uviesť nedávny zákaz činnosti spoločnosti Uber na území Slovenskej republiky Uznesením Okresného súdu Bratislava I²¹, ktorým tento určil spoločnosti Uber B.V. povinnosť zdržať sa o. i. prevádzkovania taxislužby spôsobom, ktorý nespĺňa požiadavky na takéto prevádzkovanie podľa zákona č. 56/2012 Z. z. o cestnej doprave v znení neskorších predpisov.

V predmetnej veci je hlavným problémom najmä určenie charakteru služieb poskytovaných predmetnými platformami, tzn. či ide výlučne o poskytovanie služieb informačnej spoločnosti, kedy by aplikovanie vnútroštátnych predpisov ustanovujúcich požiadavky na poskytovanie takýchto služieb neprichádzalo do úvahy, alebo či majú takéto služby charakter základných služieb, kedy je potrebné vnútroštátnu úpravu aplikovať.

V tejto súvislosti boli v poslednom období prijaté viaceré rozhodnutia Súdneho dvora, ktorých predmetom bolo preskúmanie povahy služieb poskytovaných spoločnosťou Uber. Činnosť spoločnosti Uber spočíva v tom, že „Uber sa kontaktuje alebo spája s neprofesionálnymi vodičmi, ktorým poskytuje súbor nástrojov výpočtovej techniky (rozhranie), ktoré im umožňujú spojiť sa s osobami hľadajúcimi prepravu v mestách a využívajúcimi túto službu prostredníctvom aplikácie výpočtovej techniky s rovnakým názvom. Uber teda vykonáva svoju činnosť na účely dosahovania zisku.“²²

Prvým z takýchto rozhodnutí je Rozsudok Súdneho dvora z 20. decembra 2017 vo veci C-434/15 Asociación Profesional Elite Taxi. Predmetom sporu vo veci samej bola žaloba podaná na spoločnosť Uber Systems Spain SL (ďalej len „Uber“), pre porušovanie platných španielskych právnych predpisov vykonávaním činností, ktoré predstavujú klamlivé praktiky a nekalosúťažné konanie so súčasťou žiadosťou o zákaz činnosti tejto spoločnosti. Pre rozhodnutie v tejto veci považoval príslušný súd za potrebné objasniť povahu služieb poskytovaných spoločnosťou Uber, s čím sa obrátil na Súdny dvor.

V predmetnej veci Súdny dvor skúmal dve služby – sprostredkovateľskú službu a službu prepravnú. Podstatou prvej služby je sprostredkovanie transakcie medzi vodičom využívajúcim svoje vlastné vozidlo a osobami, ktoré vyhľadávajú prepravu v rámci určitého mesta; Súdny dvor v prípade tejto služby uviedol, že *v podstate zodpovedá kritériám kvalifikácie služby informačnej spoločnosti*. Táto služba sa odlišuje od samotnej dopravnej služby spočívajúcej v presune osôb alebo tovaru z jedného miesta na druhé, ktorú Súdny dvor kvalifikoval ako *službu v oblasti prepravy* v zmysle čl. 2 ods. 2 písm. d) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/123/ES z 12. decembra 2006 o službách na vnútornom trhu.

Súdny dvor však následne skúmal poskytovanie uvedených služieb v kontexte pôsobenia spoločnosti Uber, ktorá vytvára ponuku služieb prepravy, a to prostredníctvom aplikácie, ktorú poskytuje jednak vodičom (ktorí by bez nej nemohli poskytovať prepravné služby), ako aj osobám vyhľadávajúcim prepravu v rámci mesta (ktorí by bez nej nemali možnosť skontaktovať sa s vodičmi), a súčasne organizuje jej všeobecné fungovanie²³, a pritom vykonáva kontrolu a má rozhodujúci vplyv na podmienky, za ktorých vodiči poskytujú služby, nakoľko „stanovuje prinajmenšom maximálnu cenu jazdy, že táto spoločnosť danú sumu vyberie od klienta predtým, ako časť z nej vyplatí neprofesionálnemu vodičovi (...) a že

²¹ Uznesenie Okresného súdu Bratislava I zo dňa 16. februára 2018 v konaní o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia v právnej veci žalobcu: Občianske združenie koncesovaných taxikárov, proti žalovanému: Uber B.V.

²² Rozsudok Súdneho dvora z 20. decembra 2017 vo veci C-434/15 Asociación Profesional Elite Taxi, ECLI:EU:C:2017:981, bod 16.

²³ Ibid. bod 38.

vykonáva určitú kontrolu kvality vozidiel a ich vodičov, ako aj správania týchto vodičov ktorá dokonca môže viesť k ich vylúčeniu²⁴.

V dôsledku uvedených skutočností preto Súdny dvor uviedol, že sprostredkovateľskú službu poskytovanú spoločnosťou Uber je potrebné považovať „za neoddeliteľnú súčasť celkovej služby, ktorej hlavným prvkom je dopravná služba a ktorá v dôsledku toho nezodpovedá kvalifikácii „služby informačnej spoločnosti“ (...), ale kvalifikácii „služby v oblasti dopravy“. Uvedená interpretácia vychádza z už existujúcej judikatúry Súdneho dvora, v zmysle ktorej „služba v oblasti dopravy zahŕňa nielen prepravné služby ako také, ale aj každú službu, ktorá je neoddeliteľne spätá s fyzickým aktom presunu osôb alebo tovaru z jedného miesta na druhé prostredníctvom vozidla“²⁵.

Súdny dvor teda konštatoval, že činnosť spoločnosti Uber spočíva v poskytovaní služby v oblasti dopravy, ktorej neoddeliteľnou súčasťou je samotná sprostredkovateľská služba. Totožný záver konštatoval Súdny dvor aj vo svojom Rozsudku vo veci C-320/16 Uber France²⁶. Uvedené závery Súdneho dvora v podstate určili charakter spoločnosti Uber, ktorú už nemožno naďalej považovať za kolaboratívnu platformu poskytujúcu výlučne služby informačnej spoločnosti, ale ide o spoločnosť prepravnú.

Hlavným dôsledkom rozhodnutia Súdneho dvora pre spoločnosť Uber je skutočnosť, že táto spoločnosť bude podliehať príslušnej vnútroštátnej právnej úprave jednotlivých členských štátov v oblasti dopravy, a to či už podmienkam pre získanie potrebných administratívnych povolení na vykonávanie činnosti (ak sú ustanovené), alebo iným požiadavkám (splnenie predpísaných technických požiadaviek na vozidlo, požiadavky kladené na vodiča atď.). Podmienky pre udelenie príslušných povolení na vykonávanie činnosti alebo iné požiadavky už nebudú musieť spĺňať zásady ustanovené smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2006/123/ES z 12. decembra 2006 o službách na vnútornom trhu, a to vzhľadom na skutočnosť, že v zmysle čl. 2, ods. 2, písm. d) tejto smernice sú služby v oblasti dopravy vyňaté z pôsobnosti tejto smernice. Uber preto bude podliehať režimu vnútroštátneho práva v tom-ktorom členskom štáte. So splnením dodatočných povinností môžu byť spojené aj dodatočné náklady, ktoré budú pravdepodobne premietnuté buď na neprofesionálnych vodičov alebo samotných užívateľov služby v podobe zvýšenia poplatku za prepravu.

V dôsledku vymedzenia charakteru služby poskytovanej spoločnosťou Uber ako služby v oblasti dopravy, ktorej neoddeliteľnou súčasťou je služba informačnej spoločnosti, sa súčasne otvárajú dvere k založeniu zodpovednosti tejto spoločnosti, ktorá už nebude v plnej miere podliehať ochrane poskytovanej smernicou o elektronickom obchode²⁷ vymedzujúcou výnimky zo zodpovednosti poskytovateľa služby (mere conduit, caching, hosting).

IV. DAŇOVO-PRÁVNE ASPEKTY KOLABORATÍVNEJ EKONOMIKY

Rozvoj kolaboratívnej ekonomiky so sebou prináša množstvo otázok, na ktoré musí nevyhnutne reagovať právna úprava. K nim nepochybne patria aj otázky zdaňovania. Tie najzávažnejšie sa pritom prejavujú pre daňové právo v už predvídateľnej otázke fiskálneho záujmu štátu - a to **či má byť príjem dosahovaný v rámci kolaboratívnej ekonomiky predmetom zdaňovania**. Kým niektoré jurisdikcie prijímajú osobitné úpravy, ktorými upravujú právne vzťahy týkajúce sa zdaňovania transakcií v kolaboratívnej ekonomike, iné vydávajú „len“ nezáväznú inštrukcie (prostredníctvom finančných správ), ktorými bližšie

²⁴ Ibid. bod 39.

²⁵ Ibid. bod 41.

²⁶ Rozsudok Súdneho dvora z 10. apríla 2018 vo veci C-320/16 Uber France, ECLI:EU:C:2018:221.

²⁷ Pozri články 12-14 Smernice 2000/31/ES Európskeho parlamentu a Rady z 8. júna 2000 o určitých právnych aspektoch služieb informačnej spoločnosti na vnútornom trhu, najmä o elektronickom obchode (smernica o elektronickom obchode)

špecifikujú vybrané problémy alebo sa k prijatiu právne záväzných úprav ešte neodhodlali. V každom prípade sa prijímanie právnych úprav odvíja od aktuálnej daňovej politiky v tom ktorom štáte a odvíja sa v zásade od základného prístupu a nazerania na model kolaboratívnej ekonomiky a v jej rámci uskutočňovaných činností. *Pre účely zdaňovania preto možno na zdieľanú ekonomiku nahliadať ako na priateľa, ktorého je potrebné podporovať (legislatívne stimulovať) alebo ako na nepriateľa (resp. skôr konkurenta), ktorého je nevyhnutné limitovať (legislatívne „postihovať“).*²⁸ Každopádne však jednostranné nazeranie na otázku „zdaňovania príjmov plynúcich z kolaboratívnej ekonomiky“ nie je spôsobilé čo najkomplexnejšie vystihnúť všetky výzvy a problémy, ktoré so sebou zdieľaná ekonomika priniesla, a tak je pre daňovú politiku súčasnosti charakteristický skôr kombinovaný prístup.

1. Otázky zdaňovania príjmov v zdieľanej ekonomike pod vplyvom Európskej únie

Nakoniec, aj otázky týkajúce sa zdaňovania príjmov v zdieľanej ekonomike sa stali nedávno predmetom agendy Európskej únie v už vyššie spomínanom dokumente - „*Európska agenda pre kolaboratívne hospodárstvo*“.²⁹ Bod 2.5 uvádzaného dokumentu identifikuje len demonštratívne niekoľko okruhov, ktoré so sebou rozvoj kolaboratívneho hospodárstva vo vzťahu k zdaňovaniu prináša, akými sú napr. problémy pri identifikácii daňovníkov a zdaniteľného príjmu, nedostatok informácií o poskytovateľoch služieb, agresívne daňové plánovanie zo strany právnických osôb pod vplyvom digitálneho sektora, rozdiely v daňových postupoch uplatňovaných v rámci celej EÚ a nedostatočná výmena informácií. V zásade je ale prístup Európskej únie vo vzťahu ku kolaboratívnej ekonomike priateľský a podporujúci, vzhľadom na výhody nových obchodných modelov, ktoré so sebou môže kolaboratívne hospodárstvo priniesť. Zároveň však bude nevyhnutné nastaviť daňový systém takým spôsobom, že kolaboratívne hospodárstvo nebude reprezentovať „priestor“ pre vyhýbanie sa daňovým povinnostiam a daňový únik. Bude preto nevyhnutné nachádzať určitú rovnováhu, pokiaľ ide o zdaňovanie príjmov plynúcich zo zdieľanej ekonomiky (ktoré by tiež mali podliehať daňovým povinnostiam) a systémom zdaňovania príjmov ako takým, rešpektujúc osobitosti režimu kolaboratívneho hospodárstva, ale aj uplatniteľné princípy zdaňovania na strane druhej. Na tomto mieste vyvstáva otázka, aký legislatívny model by mal zvoliť zákonodarca pri koncipovaní právnej úpravy zdaňovania zdieľanej ekonomiky. Je súčasný systém zdaňovania uplatniteľný aj na transakcie, ktorým sa dosahujú príjmy v rámci zdieľanej ekonomiky alebo je potrebné vytvorenie nových pravidiel zdaňovania výhradne za účelom daňovo-právnej regulácie kolaboratívneho hospodárstva?

2. Druhy transakcií uskutočňovaných v rámci zdieľanej ekonomiky a ich posudzovanie pre daňové účely

Zdieľaná ekonomika predstavuje sama osebe živý mechanizmus, ktorý zahŕňa množstvo činností a transakcií spomedzi ktorých možno uviesť najmä zdieľanie, vymieňanie, požičiavanie, obchodovanie, prenajímanie, nahradzovanie, darovanie či ďalšie činnosti. V našom príspevku sa zameriame na posúdenie demonštrovaných činností len vo vzťahu k dani z príjmov, aj keď úvahy o opodstatnenosti zdaňovania aj vo vzťahu k ďalším daniam v súčasnej daňovej sústave (napr. nepriame dane - DPH, či miestne dane - daň za ubytovanie) sa aktuálne tiež ukazujú ako relevantné. V každom ohľade sa pohľady na zdaňovanie príjmu líšia v závislosti od konkrétneho druhu uskutočňovanej transakcie v rámci zdieľanej ekonomiky.

²⁸ KWONG, N. *The Taxation of “Sharing Economy” Activities*. In *Taxation in a Global Digital Economy* (Series in International Tax Law). Vienna: Linde, 2017. s. 69 a nasl.

²⁹ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov. Európska agenda pre kolaboratívnu ekonomiku. *COM(2016) 356 final*.

Na stránkach zahraničnej odbornej literatúry už však došlo vo vzťahu k otázkam zdaňovania k určitej sprehľadňujúcej klasifikácii transakcií realizovaných v rámci kolaboratívneho hospodárstva, a to na štyri skupiny transakcií, konkrétne:

1. *peňažné transakcie* („cash transactions“)
2. *vymieňanie* („barter arrangements“)
3. *transakcie, prostredníctvom ktorých sa zdieľajú náklady* („cost-sharing arrangements“)
4. *darovania a príspevky* („gifts and donations“).³⁰

Samozrejme, každú transakciu realizovanú v rámci zdieľanej ekonomiky je potrebné posudzovať osobitne, avšak z hľadiska určitých spoločných črt je možné jednotlivé transakcie diferencovať a zároveň aj subsumovať pod vyššie naznačené štyri základné skupiny transakcií, medzi ktorými možno identifikovať zreteľné rozdiely.

Prvá skupina transakcií predstavuje peňažné transakcie (resp. odplatné transakcie), ktorými jednotlivci (poskytovatelia) poskytujú tovary a služby na báze neprofesionálneho poskytovania tovarov a služieb prostredníctvom online platformy za poplatok (proti hodnotu). Ide o početnú skupinu transakcií, kam možno zaradiť množstvo služieb poskytovaných v oblasti dopravy (napr. Uber) alebo tiež v oblasti ubytovania (Airbnb). Práve táto skupina transakcií najväčšmi pripomína výkon klasickej podnikateľskej činnosti (keďže transakcie sú realizované predovšetkým za účelom dosahovania zisku) a oprávnené preto možno uvažovať o zdaňovaní takto dosahovaných príjmov ich zaradením pod niektorú z kategórií príjmov v zmysle zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov. Do úvahy v tejto súvislosti pripadá najmä kategória príjmov z podnikateľskej činnosti³¹ (ak ide o periodický výkon činnosti) alebo kategória ostatných príjmov³² (v prípade jednorazových príjmov).

Druhá skupina transakcií reprezentuje také transakcie, ktorým nie je vlastné peňažné protiplnenie, ale skôr určitá forma výmeny, resp. služby za službu. Príkladom sú platformy ako Nightswapping³³ alebo LoveHomeSwap³⁴, prostredníctvom ktorých sa za poskytovanie služieb hosťiteľmi zbierajú body (kredity) ďalej využiteľné v rámci danej komunity. Z daňového hľadiska je posúdenie prípadného zdanenia problematické, keďže tu absentuje proti hodnota, ktorú by bolo možné vyčísliť v peniazoch (nazbierané body v rámci komunity totiž nemožno „premeniť“ v reálne peniaze).

Tretia skupina transakcií sa tiež približuje samotnému názvu „zdieľanej ekonomiky“ a v prípade, ak ju idealizujeme, nebude podstatou transakcií, ktoré zaraďujeme práve sem, dosahovanie zisku, ale skôr zdieľanie a prípadná úhrada nákladov z toho vyplývajúca. Príkladom tejto skupiny je napr. platforma Blablacar, ktorá umožňuje spojiť šoférov, ktorí majú voľné miesta na sedenie v aute a zdieľať ich s ostatnými - ponúknuť možnosť prepravy z miesta A do miesta B tým, ktorí sa potrebujú tiež v danej vzdialenosti (v danom čase) prepraviť s tým, že spolujazdci prispievajú k úhrade nákladov (pohonné hmoty, mýto). Posúdenie prípadného zdanenia sa aj pri tejto skupine transakcií stáva problematickým, keďže nie je jasné, či samotná úhrada nákladov platená šoférovi má podliehať dani a do ktorej kategórie príjmov má byť prípadne zaraďovaná. Zjavne je zložité uvažovať o tejto forme

³⁰ BERETTA, G. *Taxation of Individuals in the Sharing Economy*. In Intertax, Vol. 45, 2017-1, s. 3 a nasl.

³¹ § 6 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.

³² § 8 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.

³³ Nightswapping predstavuje platformu poskytujúcu služby ubytovania fungujúcu na tej báze, že hosťiteľ za poskytnutie ubytovania získa do online peňaženky sumu (body), ktorá je potom ďalej využiteľná v rámci danej komunity (dané body môže využiť na ubytovanie u iných, pričom aj za cestovanie získava body v sume 10% ceny ubytovania). Pozri bližšie: <https://www.nightswapping.com/en-us/nightwallet>.

³⁴ https://www.lovehomeswap.com/?gclid=EAIaIQobChMI2szWqcSq2wIVCKQYCh2LMQ5EEAAYASAAEgK2v_D_BwE.

zdieľania ako o výkone podnikateľskej činnosti, preto do úvahy pripadá skôr kategória ostatných príjmov (ak vôbec). Aj to podľa nášho názoru len v tých prípadoch, ak odplata za poskytnutie takej služby prevyšuje výšku nákladov na jej samotnú realizáciu - ak reflektujeme potreby zdieľania, ktoré je z rôznych úsporných hľadísk žiadané práve v odvetví prepravy.

Štvrtá skupina transakcií je do určitej miery až protipólom k prvej skupine a zvyrazňuje aspekty zdieľania nad dosahovanie zisku. Stelesňuje poskytovanie služieb v rámci kolaboratívneho hospodárstva na báze darov (či príspevkov). Vhodným príkladom reprezentujúcim práve túto skupinu zdieľanej ekonomiky je platforma ponúkajúca služby ubytovania - Couchsurfing,³⁵ ktorá je založená na bezplatnom ponúknutí a poskytnutí ubytovania cestovateľom po celom svete. Aj keď otázka prípadného zdaňovania sa odvíja od národných právnych úprav, dary za poskytnutie ubytovania nezvyknú byť predmetom zdanenia, pretože daň z darovania už nie je vo väčšine daňových sústav prítomná, resp. ide o dary nepatrnej hodnoty, ktorých výška vo väčšine prípadov nedosahuje limity stanovené pre ich prípadné zdanenie.³⁶

3. Právny stav zdaňovania príjmov v zdieľanej ekonomike na Slovensku de lege lata

Pod vplyvom Európskej únie sa zdieľaná ekonomika dostala do centra pozornosti aj slovenského zákonodarcu, ktorý s účinnosťou od januára 2018 prijal právnu úpravu adresovanú práve vo vzťahu k otázkam zdaňovania. Voči príjmom plynúcim zo zdieľanej ekonomiky začal uplatňovať štát fiskálny záujem, na čo reagovala zmena ustanovenia § 16 ods. 2 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov rozšírením definície stálej prevádzkarne.³⁷ V zmysle novelizovaného ustanovenia sa „za výkon činnosti s trvalým miestom na území Slovenskej republiky sa považuje aj opakované sprostredkovanie služieb prepravy a ubytovania, a to aj prostredníctvom digitálnej platformy“. Z pojmového hľadiska je nutné zvyrazniť nasledovné skutočnosti. Predovšetkým v zmysle zákonnej definície, aby bola splnená podmienka vzniku stálej prevádzkarne, musí ísť o:

1. opakované sprostredkovanie
2. sprostredkovanie služieb prepravy a ubytovania³⁸
- (3. aj prostredníctvom digitálnej platformy).

V prvom rade bola takto pre operátorov zahraničných digitálnych platforiem založená registračná povinnosť, keďže tí musia od 1. januára 2018 na území Slovenskej republiky registrovať stálu prevádzkareň, ak *opakovane* na našom území sprostredkujú služby prepravy a ubytovania.³⁹

Povinnosť registrácie stálej prevádzkarne vzniká do konca mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom stála prevádzkareň vznikla, pričom pri nesplnení tejto povinnosti ju správca dane zaregistruje z úradnej moci. V prípade, že poskytovateľ služieb, ktorým je zahraničná spoločnosť, takúto stálu prevádzkareň nezaregistruje, uplatní sa režim tzv. zrážkovej dane. Tá sa bude uplatňovať vo vzťahu k slovenskému poskytovateľovi služby - z poplatku, ktorý

³⁵ CouchSurfing je svetoznáma sociálna sieť, založená v San Franciscu, ktorej užívatelia si navzájom bezplatne ponúkajú svoje gauče s cieľom predstavenia svojej kultúry a nocľahu na potulkách svetom. Pozri: <https://www.couchsurfing.com/>.

³⁶ BERETTA, G. *Taxation of Individuals in the Sharing Economy*. In Intertax, Vol. 45, 2017-1, s. 5.

³⁷ K tomu pozri dôvodovú správu: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=6491>

³⁸ Novelizovaná zákonná definícia stálej prevádzkarne je podľa nášho názoru nedôsledná, keďže doslovným výkladom ustanovenia má ísť o kumulatívne poskytovanie služieb prepravy a ubytovania, a nie prepravy *alebo* ubytovania.

³⁹ Ustanovenie § 49a) ods. 5 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.

poskytovateľ služby odvedie zahraničnej spoločnosti za používanie jej platformy, mu bude zrazená 19% alebo 35% zrážková daň v závislosti na sídle skutočného príjemcu platby.⁴⁰

4. Otázky vzťahu internetovej platformy, poskytovateľa služieb a správcu dane v zdieľanej ekonomike

Zdieľaná ekonomika narúša tradičné modely podnikania a zároveň so sebou prináša množstvo otázok týkajúcich sa trojstranného vzťahu internetovej platformy, poskytovateľa služieb (tiež užívateľa) a daňovej správy. Špecifikom týchto právnych vzťahov je práve pôsobenie internetovej platformy, ktorá vystupuje ako akýsi prostredník vzťahu medzi užívateľom a daňovou správou. Práve digitálne platformy predstavujú možnosť efektívneho zberu a získavania údajov o príjmoch poskytovateľa služby, nakoľko kontrola a získavanie týchto informácií od užívateľov je len ťažko predstaviteľná a vôbec by ani nemusela byť efektívna.⁴¹

V súčasnej zahraničnej literatúre je prezentovaných niekoľko možností spolupôsobenia digitálnych platforiem v rámci zdieľanej ekonomiky. Všetky však počítajú s kontaktom a určitým stupňom kooperácie platformy so správcom dane.

Pokiaľ budeme na problematiku nazerať z hľadiska významu povinností stanovených pre internetovú platformu, prvým stupňom by mohlo byť tzv. „*awareness raising*“ - ktoré spočíva vo vydávaní návodov a stanovísk daňovou správou, akým spôsobom pristupovať k zdaneniu transakcií v zdieľanej ekonomike, alebo v poskytovaní konzultácii internetovým platformám. Dialóg a informovanosť internetovej platformy je prvým krokom k pochopeniu daňových povinností, pričom internetová platforma by následne informácie o daňových povinnostiach rozširovala medzi užívateľov tejto platformy.

Druhý stupeň spočíva vo výmene informácií medzi internetovou platformou a daňovou správou. Jeho podstatou je právne umožniť zbieranie informácií o príjmoch užívateľa služby a ich odosielanie správcovi dane. Tieto informácie by zahŕňali identifikačné údaje užívateľa, emailovú adresu, údaj o hrubom príjme dosahovanom prostredníctvom platformy, status - či ide o podnikateľa alebo nepodnikateľa, kategorizáciu príjmu podľa druhu uskutočňovanej transakcie atď. Daňová správa by takto následne mala k dispozícii relevantné údaje, na druhej strane však je otázne, do akej miery je takýto postup možný kvôli ochrane osobných údajov atď.

Tretí stupeň spolupráce je charakteristický pre pro-digitálne jurisdikcie, kedy by internetová platforma vystupovala ako prostredník zodpovedný za výber dane a podanie hlásenia správcovi dane. Vhodným spôsobom by bolo uplatnenie zrážkovej dane priamo internetovou platformou, čo je prístup, ktorý začali už uplatňovať niektoré európske štáty, ako napr. Belgicko či Estónsko.⁴²

Všetky vyššie popisované procesy si kladú za cieľ zefektívniť spoluprácu so správcom dane a redukovať náklady ako na strane správcu dane tak aj užívateľov internetových platforiem. Je však zrejmé, že s prihliadnutím aj na stupeň technologického rozvoja a úroveň

⁴⁰ Ustanovenie § 43 ods. 2 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov. V prípade prepravných služieb bude mať povinnosť zraziť a odviesť daň konkrétny vodič a pri ubytovacích službách konkrétne ubytovacie zariadenie, ktoré využívajú služby zahraničných portálov, ktoré si na Slovensku nezaregistrujú stálu prevádzkareň.

⁴¹ Keďže náklady súvisiace s kontrolou a výberom dane by prevyšovali jej samotný výnos, nehovoriac o tom, že správa daní ani nie je kapacitne vybavená monitorovať a kontrolovať príjmy dosahované v zdieľanej ekonomike. Tiež: BERETTA, G. *Taxation of Individuals in the Sharing Economy*. In Intertax, Vol. 45, 2017-1, s. 7.

⁴² KWONG, N. *The Taxation of "Sharing Economy" Activities*. In Taxation in a Global Digital Economy (Series in International Tax Law). Vienna: Linde, 2017. s. 74.

elektronizácie verejnej správy⁴³, nie je pre každý štát automaticky možné zakotviť takú právnu úpravu, ktorá by zodpovedala tretiemu stupňu prezentovanej spolupráce. V každom ohľade by bolo podľa nášho názoru ideálnym stavom, ak by internetové platformy boli nosičom údajov o transakciách realizovaných v zdieľanej ekonomike a aby boli v konečnom dôsledku zodpovedné aj za samotný výber dane. V tomto ohľade je z nášho pohľadu najvhodnejší model zrážkovej dane, uplatnením ktorej by zároveň došlo k splneniu daňovej povinnosti.

Jednu z najdôležitejších otázok však predstavuje problematika nevyhnutnej vyhľadávacej činnosti správcu dane vo vzťahu k príjmom dosahovaným v rámci zdieľanej ekonomiky. Je podľa nášho názoru zrejmé, že proces individuálneho hlásenia dosahovaných príjmov poskytovateľmi služieb by kládol príliš vysoké (administratívne) nároky nielen vo vzťahu k samotným poskytovateľom služieb, ale aj vo vzťahu k monitoringu a kontrolným mechanizmom správcu dane, ktorých náklady by často krát aj prevýšili príjem plynúci z realizovaných transakcií. Je preto podľa nášho názoru potrebné, legislatívne preniesť určité povinnosti na internetové platformy, prostredníctvom ktorých poskytovatelia služieb ponúkajú svoje tovary a služby v rámci zdieľanej ekonomiky. V inom prípade, podľa nášho názoru, vyhľadávanie a evidenciu takto dosahovaných príjmov by bola neprimerane zaťažujúca (ak nie úplne nemožná), čo by predstavovalo rozpočtové straty a nabádanie k daňovým únikom aj u ďalších poskytovateľov služieb zdieľanej ekonomiky.

V každom ohľade by bolo podľa nášho názoru ideálnym stavom, ak by internetové platformy boli nosičom údajov o transakciách realizovaných v zdieľanej ekonomike a aby boli v konečnom dôsledku zodpovedné aj za samotný výber dane. V tomto ohľade je z nášho pohľadu najvhodnejší model zrážkovej dane, uplatnením ktorej by zároveň došlo k splneniu daňovej povinnosti.

Ako bolo prezentované vyššie, politika Európskej únie vo vzťahu k zdieľanej ekonomike je podporujúca a motivačná. Členské štáty majú preto vyvíjať úsilie o vytváranie priaznivého prostredia pre jej rozvoj. Je však evidentné, že daňový systém musí na tieto výzvy vo vzťahu k príjmom plynúcim zo zdieľanej ekonomiky reagovať. Táto kapitola článku nevyčerpávajúcym spôsobom naznačila len niekoľko otvorených otázok vo vzťahu k problematike zdaňovania príjmov dosahovaných v rámci zdieľanej ekonomiky, ktorými sa bude musieť v blízkej budúcnosti zaoberať aj slovenský zákonodarca. Záverom k tejto časti je pre úplnosť vhodné uviesť, že Európska únia začala nedávno venovať zvýšenú pozornosť problematike zdanenia digitálneho sektora, čo dokladujú návrhy dvoch smerníc.⁴⁴ Ich analýza, napriek čiastkovým súvislostiam, však už presahuje rámce nášho príspevku.

V. ZÁVER

Vstupujeme do ohromujúceho obdobia vo vývoji technológií – do 4. priemyselnej revolúcie. Profesor Klaus Schwab, zakladateľ a výkonný riaditeľ Svetového ekonomického

⁴³ K problematike elektronizácie verejnej správy pozri bližšie: ROMÁNOVÁ, A. - ČERVENÁ, K. *Elektronická komunikácia podnikateľov s verejnou správou (právne aspekty)*. In Aktuálne problémy podnikovej sféry 2016. Bratislava: Ekonóm, 2016. s. 865-875. Alebo tiež: ROMÁNOVÁ, A. - ČERVENÁ, K. *Implementation of e-Government in the Slovak Republic at the Level of Local self-Government*. In Proceedings of the 17th European Conference on Digital Government. Lisabon: ACPI, 2017. s. 170 - 178.

⁴⁴ Ide o:

1. návrh smernice Rady, ktorou sa stanovujú pravidlá týkajúce sa zdaňovania príjmov právnických osôb, ktoré sa vyznačujú významnou digitálnou prítomnosťou z 21. marca 2018. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2018/SK/COM-2018-147-F1-SK-MAIN-PART-1.PDF> a
2. návrh smernice Rady o spoločnom systéme zdanenia digitálnych služieb formou dane z výnosov z poskytovania určitých digitálnych služieb z 21. marca 2018. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018PC0148&from=EN>.

fóra je presvedčený, že sme na začiatku revolúcie, ktorá zásadne zmení spôsob, akým žijeme, pracujeme a vzájomne komunikujeme.⁴⁵ Štvrtá priemyselná revolúcia prináša úplne nový rozmer príležitostí pre spoločenskú transformáciu v oblastiach ako je internet vecí („Internet of Things“), umelej inteligencie či autonómnych vozidiel, ktoré ďalej integrujú technológie do nášho každodenného života.⁴⁶

Jedným zo zásadných výdobytkov 4.priemyselnej revolúcie je aj tzv. kolaboratívne/zdieľané hospodárstvo, ktoré je výrazne determinované vývojom v oblasti informačných technológií v súčasnosti umožňujúcich zjednodušenú komunikáciu a tým aj zjednodušené zdieľanie hmotných statkov. Autori sa nádejajú, že kolaboratívne hospodárstvo je aj dôsledkom zodpovednejšieho prístupu k potrebe vlastniť množstvo statkov a prevažovania tézy, že vlastníctvo je častokrát zbytočný luxus (s tým čiastočne súvisí aj koncept „cirkulačného“ hospodárstva⁴⁷).⁴⁸

Autori sa v článku zamerali na doposiaľ menej riešené aspekty kolaboratívneho hospodárstva, i keď hojne diskutované. Zamerali sa na analýzu podmienok prístupu na trh, ktoré boli nedávno pertraktované v súvislosti so zásadnými rozhodnutia európskych súdnych štruktúr, najmä v súvislosti s kauzou spoločnosti UBER a jej problematickým pôsobením vo viacerých štátoch EU. V ďalšej časti článku sa autori zaoberali problematikou zdaňovania príjmov plynúcich zo zdieľanej ekonomiky a spôsobom ich zdaňovania.

Záverom možno konštatovať, že fenomén zdieľanej ekonomiky otvoril nepochybne pre podnikateľov i nepodnikateľov nové možnosti. Patrí medzi najperspektívnejšie ekonomické trendy súčasnosti. Odborníci odhadujú, že do roku 2025 dosiahne jej podiel na svetovej ekonomike až 50%.⁴⁹ Pre plnohodnotný rozvoj zdieľanej ekonomiky bude nevyhnutné dobudovať efektívny legislatívny rámec komplexného fungovania jednotlivých segmentov zdieľanej ekonomiky takým spôsobom, aby nedošlo k jej zbytočnému „duseniu“ nevhodnou legislatívnou reguláciou, ale na druhej strane, aby nevznikali rôzne deformácie podnikateľského a celkovo hospodárskeho prostredia.

KEĽČOVÉ SLOVÁ

kolaboratívna ekonomika, kolaboratívne platformy, podmienky pre prístup k trhu, zdaňovanie príjmov v zdieľanej ekonomike

KEY WORDS

collaborative economy, collaborative platforms, market access requirements, taxation of profits in the sharing economy

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BERETTA, G. *Taxation of Individuals in the Sharing Economy*. In Intertax, Vol. 45, 2017-1, s. 2-11. ISSN: 0165-2826

⁴⁵ <https://www.weforum.org/about/the-fourth-industrial-revolution-by-klaus-schwab>, citované: 29.5.2018.

⁴⁶ <https://www.circle-economy.com/the-fourth-industrial-revolution-and-the-circular-economy/#.Ww07w4iFPIU>, citované 29.5.2018.

⁴⁷ Ku konceptu cirkulačného hospodárstva pozri: KORHONEN, J., HONKASALO, A., SEPPÄLÄ, J., *Circular Economy: The Concept and its Limitations*. In: Ecological Economics, Vol. 143, 2018, s. 37. DOI: 10.1016/j.ecolecon.2017.06.041.

⁴⁸ HAMARI, J., SJÖKLINT, M., UKKONEN, A., *The Sharing Economy: Why People Participate in Collaborative Consumption*. In: Journal of the Association for Information Science and Technology. Wiley Online Library. DOI: 10.1002/asi.23552.

⁴⁹ Podľa názoru: Dávid Čajko – konferencia Share.Techsummit konaná 15.marca 2018 v Bratislave. Viac o podujatí: <http://sharettechsummit.sk/>.

2. BUJŇÁKOVÁ, M. a kol. *Dane a ich právna úprava v Slovenskej republike v kontexte daňovej politiky EÚ*. Košice: UPJŠ, 2015. 408 s. ISBN 9788081522468
3. HAMARI, J., SJÖKLINT, M., UKKONEN, A., *The Sharing Economy: Why People Participate in Collaborative Consumption*. In: Journal of the Association for Information Science and Technology. Wiley Online Library. DOI:10.1002/asi.23552
4. KWONG, N. *The Taxation of "Sharing Economy" Activities*. In Taxation in a Global Digital Economy (Series in International Tax Law). Vienna: Linde, 2017. s. 61-79. ISBN: 978-3-7073-3778-5
5. MUNKOE, M.M., *Regulating the European Sharing Economy: State of Play and Challenges*. In: Intereconomics. Review of European Economic Policy. Roč. 52, 2017, č. 1, str. 38-44
6. Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov. Európska agenda pre kolaboratívnu ekonomiku. COM(2016) 356 final
7. Pracovný document Komisie. Podporná analýza k Oznámeniu Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov. Európska agenda pre kolaboratívnu ekonomiku. SWD(2016) 184 final
8. ROMÁNOVÁ, A. - ČERVENÁ, K. *Elektronická komunikácia podnikateľov s verejnou správou (právne aspekty)*. In Aktuálne problémy podnikovej sféry 2016. Bratislava: Ekonóm, 2016. ISBN 9788022542456. s. 865-875.
9. ROMÁNOVÁ, A. - ČERVENÁ, K. *Implementation of e-Government in the Slovak Republic at the Level of Local self-Government*. In Proceedings of the 17th European Conference on Digital Government. Lisbon: ACPI, 2017. ISBN 97819111218388. s. 170 - 178.
10. Rozsudok Súdneho dvora z 20. decembra 2017 vo veci C-434/15 Asociación Profesional Elite Taxi, ECLI:EU:C:2017:981
11. Rozsudok Súdneho dvora z 10. apríla 2018 vo veci C-320/16 Uber France, ECLI:EU:C:2018:221
12. SMEJKAL, V. et al., *Právo informačných a komunikačných systémů*. 1. vydanie, 2001. Praha, C.H.Beck, ISBN 80-7179-552-6
13. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/123/ES z 12. decembra 2006 o službách na vnútornom trhu, OJL 376, 27.12.2006, p. 36-68
14. Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/1535 z 9. septembra 2015, ktorou sa ustanovuje postup pri poskytovaní informácií v oblasti technických predpisov a pravidiel vzťahujúcich sa na služby informačnej spoločnosti. OJL 241, 17.9.2015, p. 1-15
15. Smernica 2000/31/ES Európskeho parlamentu a Rady z 8. júna 2000 o určitých právnych aspektoch služieb informačnej spoločnosti na vnútornom trhu, najmä o elektronickom obchode (smernica o elektronickom obchode)
16. SUCHOŽA, J., HUSÁR, J. et al., *Obchodné právo*. Bratislava, Iura Edition, 2009, ISBN: 978-80-8078-290-0
17. TREŠČÁKOVÁ, D., *Uzatváranie zmlúv v 21.storočí – nové pohľady a výzvy*. In: Právo, obchod, ekonomika II. Praha, Leges, 2012, s. 231-241
18. Uznesenie Okresného súdu Bratislava I zo dňa 16. februára 2018 v konaní o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia v právnej veci žalobcu Občianske združenie koncesovaných taxikárov proti žalovanému Uber B.V.
19. <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=6491>
20. <https://www.nightswapping.com/en-us/nightwallet>

21. https://www.lovehomeswap.com/?gclid=EAIaIQobChMI2szWqcSq2wIVCKQYCh2LMQ5EEAAYASAAEgK2v_D_BwE
22. <https://www.couchsurfing.com/>

KONTAKTNÉ ÚDAJE AUTOROV**doc. JUDr. Regina Hučková, PhD.**

Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva
Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach
Kováčska 26, Košice
regina.huckova@upjs.sk

JUDr. František Bonk, PhD.

Katedra finančného práva, daňového práva a ekonómie
Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach
Kováčska 26, Košice
frantisek.bonk@upjs.sk

Mgr. Laura Rózenfeldová

Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva
Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach
Kováčska 26, Košice
laura.rozenfeldova@student.upjs.sk